

ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

در کارشناسی رسمی دادگستری

راهنمای تحلیلی و کاربردی برای رشته‌های مختلف کارشناسی
(از مفاهیم پایه تا چالش‌های نوین) به همراه موردکاوی‌های تشریحی و کاربردی

دارایی‌های نامشهود

نویسنده و مولف: مهرداد تاج‌بخش

کارشناس رسمی دادگستری

عنوان کتاب: ارزش گذاری دارایی های نامشهود در کارشناسی رسمی دادگستری (راهنمای کاربردی و تحلیلی برای رشته های مختلف کارشناسی - از مفاهیم پایه تا چالش های نوین - به همراه موردکاوی های تشریحی و کاربردی)

نویسنده و مولف: مهرداد تاجبخش (کارشناس رسمی دادگستری)

Title: Intangible Assets Valuation for Official Expertise (A practical guide with case studies)

ناشر: انتشارات اردلان

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: بهار ۱۴۰۴

شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۸۹-۰۱-۳

کلیه حقوق مطالب و محتویات کتاب متعلق به نویسنده و مولف (مهرداد تاجبخش) می باشد. هرگونه برداشت، بهره برداری و استفاده از مطالب کتاب بدون مجوز کتبی از نویسنده کتاب پیگرد قانونی دارد.

کلیه حقوق چاپ و تکثیر کتاب متعلق به انتشارات اردلان می باشد. هرگونه انتشار، تکثیر و توزیع کتاب بدون مجوز کتبی از انتشارات اردلان ممنوع می باشد.

نسخه دیجیتالی کتاب متعلق به خریدار که نام و مشخصات او در پایین صفحه های کتاب درج شده می باشد. هرگونه تکثیر و بهره برداری از آن تخلف محسوب می گردد.

انتشارات اردلان: تهران، شمال میدان هفت تیر، خ ملایری پور غربی، پلاک ۱۰۲ واحد ۶

تلفن: ۸۶۰۷۱۲۴۶ (۰۲۱)

همراه/ واتس اپ: ۰۹۱۲ ۴ ۲۷۲ ۲۷۲

رایانامه: mehrdad@highexpert.ir

تارنمای کارشناس برتر (سفارش نسخه دیجیتالی کتاب): www.highexpert.ir

کارشناس برتر
High Expert

موسسه فرهنگی و انتشاراتی اردلان

مقدمه

در دنیای امروز، دارایی های نامشهود به یکی از ارکان حیاتی برای موفقیت کسب و کارها تبدیل شده اند. برخلاف دارایی های مشهود که به راحتی قابل مشاهده و اندازه گیری هستند، دارایی های نامشهود شامل مفاهیمی مانند برند، فناوری، حق اختراع، نرم افزارهای اختصاصی و حتی داده ها هستند که ارزش آفرینی آن ها به طور غیرمستقیم در فرآیندهای مختلف کسب و کار بروز می کند. از آنجا که دارایی های نامشهود بخش عمده ای از دارایی های کلیدی سازمان ها و شرکت ها را تشکیل می دهند، ارزش گذاری دقیق و معتبر آن ها از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

در سال های اخیر، با رشد شتابان کسب و کارهای نوپا و دانش بنیان، به ویژه در زمینه هایی مانند هوش مصنوعی و رباتیک، نقش دارایی های نامشهود در توسعه و پیشرفت اقتصادی بیشتر از همیشه نمایان شده است. به طور خاص، این دسته از دارایی ها به عنوان ابزارهای کلیدی برای نوآوری، ایجاد مزیت رقابتی، و جذب سرمایه در این صنایع به شمار می روند. به همین دلیل، ارزش گذاری صحیح و علمی این دارایی ها نه تنها به مدیران کمک می کند تا تصمیمات استراتژیک بهتری اتخاذ کنند، بلکه برای سرمایه گذاران و ذینفعان نیز ابزاری مناسب برای ارزیابی ریسک ها و فرصت ها محسوب می شود.

در این کتاب، ارزش گذاری دارایی های نامشهود با رویکرد کارشناسی رسمی دادگستری مورد بحث و تحلیل قرار می گیرد. بررسی مفاهیم پایه، روش های مختلف ارزیابی و چالش های حقوقی و کارشناسی مرتبط با این دارایی ها، هدف این اثر است. در این راستا، علاوه بر روش های ارزش گذاری سنتی، نگاهی به چالش های جدید مبتنی بر فناوری های نوین نیز خواهد شد. به عنوان مثال، ارزش گذاری نرم افزارها، داده ها، الگوریتم های هوش مصنوعی، و حقوق مالکیت فکری که در دنیای دیجیتال به دارایی های اساسی تبدیل شده اند.

با توجه به تنوع رشته های کارشناسی رسمی دادگستری، این کتاب به بررسی کاربرد روش های ارزش گذاری دارایی های نامشهود در رشته های مختلف کارشناسی، از جمله فناوری اطلاعات، حسابداری، بازرگانی، حقوق مالکیت فکری، و سایر زمینه ها می پردازد. هدف این است که کارشناسان رسمی در رشته های مختلف بتوانند با بهره گیری از این روش ها، دارایی های نامشهود را به طور دقیق و معتبر ارزیابی کنند.

یکی از نکات مهم این کتاب، پرداختن به چالش ها و ملاحظات ارزش گذاری است. از آنجا که این فرآیند می تواند تحت تأثیر عوامل مختلف قرار گیرد، از جمله پیچیدگی های حقوقی، فنی و اقتصادی، لازم است که کارشناسان از ابزارهای دقیق و استاندارد برای ارزیابی استفاده کنند. در این کتاب، علاوه بر مباحث تئوریک، موردکاوی ها نیز گنجانده شده است تا به خوانندگان کمک کند که با چالش های واقعی در ارزیابی دارایی های نامشهود آشنا شوند.

در نهایت، این کتاب به عنوان یک راهنمای جامع برای کارشناسان رسمی دادگستری در زمینه ارزش گذاری دارایی های نامشهود در ایران، به ویژه در صنایع نوپا و مبتنی بر فناوری های نوین، طراحی شده است. هدف از این اثر، توانمندسازی کارشناسان برای انجام ارزیابی های دقیق و مستند در راستای تصمیم گیری های کلیدی و حل مشکلات حقوقی در زمینه این دارایی ها است.

فهرست مطالب کتاب

فصل اول) آشنایی با دارایی‌های نامشهود

- ۱-۱) مقدمه‌ای بر دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۱-۱) تعریف و مفاهیم پایه‌ای دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۱-۲) تفاوت‌های کلیدی بین دارایی‌های مشهود و نامشهود
 - ۱-۱-۳) اهمیت دارایی‌های نامشهود در دنیای کسب و کار امروز
- ۱-۲) انواع دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۲-۱) دارایی‌های قابل ثبت (مالکیت فکری)
 - ۱-۲-۲) دارایی‌های غیرقابل ثبت (دارایی‌های نامشهود غیررسمی ولی ارزش‌آفرین)
 - ۱-۲-۳) دارایی‌های نوین و فناورانه^۱
- ۱-۳) اهمیت دارایی‌های نامشهود در کسب و کارها
 - ۱-۳-۱) ویژگی دارایی‌های نامشهود در کسب و کارها
 - ۱-۳-۲) تأثیر بر رقابت‌پذیری و مزیت‌های بازار
 - ۱-۳-۳) ارتباط بین دارایی‌های نامشهود و نوآوری
 - ۱-۳-۴) اثر برند و شهرت در تقویت رابطه با مشتریان و وفاداری
 - ۱-۳-۵) دارایی‌های نامشهود در کسب و کارهای نوپا و دانش‌بنیان
- ۱-۴) چالش‌ها و پیچیدگی‌ها در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۴-۱) چالش در شناسایی و تشخیص دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۴-۲) چالش در اندازه‌گیری و تعیین ارزش کمی
 - ۱-۴-۳) چالش‌های حقوقی و مالکیتی در ارزش‌گذاری
 - ۱-۴-۴) پیچیدگی‌های فناوری در دارایی‌های نوین
 - ۱-۴-۵) ریسک‌های تجاری و بازار
 - ۱-۴-۶) ملاحظات کارشناسی رسمی دادگستری
- ۱-۵) کاربردهای عملی دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۵-۱) استفاده در فرآیندهای سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذار
 - ۱-۵-۲) ثبت و انتقال دارایی‌های نامشهود در شرکت‌ها
 - ۱-۵-۳) مدیریت دارایی‌های نامشهود در سازمان‌ها
 - ۱-۵-۴) ارزیابی، خرید و فروش دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۵-۵) حمایت‌های قانونی و مالیاتی از دارایی‌های نامشهود
 - ۱-۵-۶) کاربرد در قراردادهای کارشناسی مراجع قانونی و دادگاه‌ها
- ۱-۶) پاسخ به پرسش‌های متداول

^۱ New-Generation Intangible Assets

فصل دوم) احصا و طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود در ارزیابی رسمی: مبانی، کاربردها و الزامات کارشناسی

۲-۱) مبانی شناخت دارایی‌های نامشهود

- ۲-۱-۱) تعریف دارایی‌های نامشهود و تفاوت آن با دارایی‌های مشهود
- ۲-۱-۲) جایگاه حقوقی، مالی و کارشناسی دارایی‌های نامشهود در ایران
- ۲-۱-۳) اهمیت دارایی‌های نامشهود در فرآیندهای ارزیابی، دعاوی و سرمایه‌گذاری
- ۲-۲) دسته‌بندی دارایی‌های نامشهود براساس منشأ، کاربرد و ساختار حقوقی
 - ۲-۲-۱) طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود براساس منشأ دارایی
 - ۲-۲-۲) طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود براساس حوزه کاربرد
 - ۲-۲-۳) طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود براساس قابلیت ارزیابی و انتقال
- ۲-۳) اهداف و کاربردهای ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
 - ۲-۳-۱) ارزش‌گذاری برای دعاوی حقوقی (نقض، جبران خسارت)
 - ۲-۳-۲) ارزیابی برای ثبت در دفاتر مالی یا افزایش سرمایه
 - ۲-۳-۳) تحلیل در قراردادهای واگذاری، مشارکت و لیسانس
 - ۲-۳-۴) نقش دارایی‌ها در تحلیل اقتصادی پروژه یا شرکت
- ۲-۴) مدل کسب‌وکار و ارتباط آن با دارایی‌های نامشهود
 - ۲-۴-۱) نحوه اثرگذاری مدل کسب‌وکار بر نوع دارایی قابل شناسایی
 - ۲-۴-۲) بررسی اینکه خود مدل کسب‌وکار می‌تواند به‌عنوان دارایی نامشهود محسوب شود
 - ۲-۴-۳) تأثیر شبکه‌محوری، پلتفرم‌ها و مدل‌های دیجیتال بر ایجاد دارایی‌های نامشهود
 - ۲-۴-۴) نقش مدل‌های نوین (پلتفرمی، فریمیوم، B2B2C) در ایجاد دارایی‌های نامشهود
- ۲-۵) الزامات کارشناسی در فرآیند شناسایی و طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود
 - ۲-۵-۱) تحلیل حقوقی مالکیت و قابلیت انتقال
 - ۲-۵-۲) شناسایی دارایی‌های نامشهود پنهان یا مشتق‌شده
 - ۲-۵-۳) تعامل با موکل یا مرجع ارجاع برای تعیین دامنه ارزیابی
- ۲-۶) پاسخ به پرسش‌های متداول کارشناسان در شناسایی و طبقه‌بندی دارایی‌های نامشهود

فصل ۳) روش‌های کارشناسی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود - مبانی، مدل‌ها و کاربردهای عملی

۳-۱) مبانی کارشناسی در انتخاب روش‌ها

- ۳-۱-۱) تعریف رویکردها و اهمیت انتخاب روش مناسب
- ۳-۱-۲) عوامل مؤثر در انتخاب روش در پرونده‌های کارشناسی
- ۳-۱-۳) نقش هدف ارزیابی (ثبت، دعوا، قرارداد) در تعیین روش

۴-۱-۳) کاربرد مدل‌های ترکیبی و تلفیقی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۲-۳) تحلیل مدل‌های ارزش‌گذاری

۱-۲-۳) روش درآمدی

۲-۲-۳) روش بازار

۳-۲-۳) روش هزینه‌ای

۴-۲-۳) دسترسی به اطلاعات و مستندات مالی یا فنی

۵-۲-۳) ترکیب روش‌ها برای دارایی‌های چندبعدی یا پلتفرمی

۳-۳) معیارهای انتخاب روش متناسب با نوع دارایی

۱-۳-۳) نوع دارایی: برند، الگوریتم، داده، پتنت، نرم‌افزار، مدل کسب‌وکار

۲-۳-۳) وضعیت بهره‌برداری: استفاده داخلی، فروش، لیسانس

۳-۳-۳) مرحله عمر دارایی: توسعه یافته، پایدار، یا در حال رشد

۴-۳-۳) دسترسی به اطلاعات و مستندات مالی یا فنی

۵-۳-۳) ترکیب روش‌ها برای دارایی‌های چندبعدی یا پلتفرمی

۴-۳) چالش‌های اجرایی، فنی و حقوقی در به‌کارگیری روش‌ها

۱-۴-۳) محدودیت داده یا اسناد پشتیبان

۲-۴-۳) عدم شفافیت مالکیت یا دامنه ارزیابی

۳-۴-۳) نوسانات بازار و تغییرات سریع فناوری

۴-۴-۳) مشکلات در برآورد نرخ تنزیل، عمر مفید، یا ریسک

۵-۴-۳) ملاحظات حقوقی در استنادپذیری روش در دادگاه یا داوری

۵-۳) نمونه کاربردهای عملی در دعاوی و قراردادهای

۱-۵-۳) ارزش‌گذاری برند در پرونده نقض علامت تجاری

۲-۵-۳) تعیین اجرت‌المثل برای استفاده غیرمجاز از الگوریتم

۳-۵-۳) ارزیابی نرم‌افزار اختصاصی در قرارداد واگذاری

۴-۵-۳) تحلیل ارزش دانش فنی در اختلافات میان شرکا

۵-۵-۳) استفاده از روش *First Chicago* برای استارت‌آپ در حال رشد

۶-۳) پرسش‌ها و پاسخ‌های تخصصی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

فصل ۴) چالش‌ها و ملاحظات در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۱-۴) مقدمه‌ای بر چالش‌ها و پیچیدگی‌های ارزش‌گذاری

۱-۴-۱) اهمیت درک جامع از چالش‌ها در فرآیند کارشناسی

۲-۴-۱) دارایی‌های نامشهود: ساختار غیرفیزیکی، حقوقی و فناورانه

۳-۴-۱) تأثیر پیچیدگی‌های مقررات، فناوری و بازار بر دقت ارزش‌گذاری

۴-۴-۱) نقش چالش‌ها در انتخاب روش، مستندسازی و استنادپذیری گزارش

کارشناسی

۲-۴) چالش‌های حقوقی و مالکیت فکری

۴-۲-۱) ابهامات در اثبات حقوق مالکیت فکری (اختراعات، علائم تجاری، کپی‌رایت)

۴-۲-۲) مشکلات در انتقال، واگذاری یا ثبت دارایی‌های نامشهود

۴-۲-۳) چالش‌های حقوق داده‌ها، الگوریتم‌ها و اسرار تجاری

۴-۲-۴) تطبیق با قوانین ملی و بین‌المللی در دعاوی و قراردادهای

۴-۲-۵) ملاحظات حقوقی در تعیین خسارت و استفاده غیرمجاز از دارایی‌های نامشهود

۴-۳) چالش‌های فنی و فناوری‌های نوین

۴-۳-۱) ارزیابی نرم‌افزار، الگوریتم و مدل‌های هوش مصنوعی

۴-۳-۲) مسائل فنی در تحلیل داده‌ها، پایگاه داده و یادگیری ماشین

۴-۳-۳) ارزیابی دارایی‌های دیجیتال در بسترهای ابری، موبایل و پلتفرم‌ها

۴-۳-۴) سرعت نوآوری و کاهش عمر مفید در دارایی‌های فناورانه

۴-۳-۵) چالش مستندسازی و تفکیک اجزای پیچیده (UI, API, منطق فنی)

۴-۴) چالش‌های اقتصادی و بازار در تعیین ارزش

۴-۴-۱) نوسانات اقتصادی، تغییر نرخ ارز و عدم ثبات بازار هدف

۴-۴-۲) تفاوت‌های بین دارایی‌های استهلاک‌پذیر و ناپذیر

۴-۴-۳) دشواری در تعیین عمر مفید و نرخ کاهش ارزش

۴-۴-۴) رقابت شدید، تقاضای ناپایدار و تغییر مدل‌های مصرف

۴-۴-۵) عدم کفایت داده‌های مالی برای پیش‌بینی جریان نقدی

۴-۵) ملاحظات در ارزیابی کارشناسی رسمی

۴-۵-۱) مسئولیت کارشناس در تحلیل محدودیت‌ها و مفروضات

۴-۵-۲) رعایت استانداردهای استنادپذیری در گزارش رسمی

۴-۵-۳) ساختار گزارش کارشناسی برای شرایط عدم قطعیت یا داده ناقص

۴-۵-۴) چالش‌های گزارش‌دهی در پرونده‌های حقوقی، داوری و مشارکت

۴-۵-۵) مستندسازی دارایی‌های غیرفیزیکی به‌ویژه در فناوری‌های نو

۴-۶) چالش‌های خاص در کسب‌وکارهای نوپا و دانش‌بنیان

۴-۶-۱) فقدان سابقه مالی، بازار یا ثبت رسمی

۴-۶-۲) تحلیل مدل‌های کسب‌وکار نوین و دارایی‌های ترکیبی

۴-۶-۳) تأثیر ضرایب ریسک، عدم تحقق جریان نقدی و تغییر استراتژی

۴-۶-۴) روش‌های تلفیقی و امتیازدهی برای دارایی‌های رشدنیافته

۴-۶-۵) مشکل در تخصیص سهم دارایی در بین مؤسسان یا سرمایه‌گذاران

۴-۷) پاسخ به پرسش‌های متداول کارشناسان

فصل ۵) ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود در کسب‌وکارهای نوپا و دانش‌بنیان

۵-۱) مقدمه‌ای بر کسب‌وکارهای نوپا و دانش‌بنیان

۵-۱-۱) تعریف و ویژگی‌های کسب‌وکارهای نوپا

- ۵-۱-۲) تفاوت‌های اصلی میان کسب‌وکارهای نوپا و کسب‌وکارهای سنتی
- ۵-۱-۳) نقش دارایی‌های نامشهود در رشد سریع و نوآوری
- ۵-۲) اهمیت دارایی‌های نامشهود در کسب‌وکارهای نوپا و دانش‌بنیان
- ۵-۲-۱) برند و شهرت به‌عنوان یک دارایی کلیدی در جذب سرمایه‌گذار و مشتریان
- ۵-۲-۲) حقوق مالکیت فکری و تأثیر آن بر مزیت رقابتی
- ۵-۲-۳) دانش فنی و تکنولوژی به‌عنوان دارایی‌های ارزشمند در صنایع نوآور
- ۵-۲-۴) داده‌ها و مدل‌های تحلیلی به‌عنوان دارایی‌های کلیدی در کسب‌وکارهای مبتنی بر فناوری و داده
- ۵-۳) رویکردهای ارزش‌گذاری برای کسب‌وکارهای نوپا
- ۵-۳-۱) روش‌های درآمدی خاص برای استارت‌آپ‌ها: استفاده از روش *First Chicago* و برکوس
- ۵-۳-۲) ضرایب ریسک و تأثیر آن‌ها در انتخاب نرخ تنزیل
- ۵-۳-۳) روش‌های هزینه‌ای و بازار: مقایسه این روش‌ها برای استارت‌آپ‌ها نسبت به سایر دارایی‌ها
- ۵-۴) چالش‌ها در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود در استارت‌آپ‌ها
- ۵-۴-۱) مشکلات مرتبط با عدم وجود تاریخچه مالی
- ۵-۴-۲) دشواری در پیش‌بینی جریان‌های نقدی و رشد آینده
- ۵-۴-۳) چالش‌های مربوط به ارزیابی داده‌ها و اطلاعات در مدل‌های کسب‌وکار دیجیتال
- ۵-۴-۴) عدم قطعیت‌های بالا در تعیین ارزش دارایی‌های نوآورانه
- ۵-۴-۵) چالش‌های کلی در استناد به پیش‌بینی‌های رشد در گزارش‌های کارشناسی رسمی
- ۵-۵) ملاحظات اقتصادی و صنعتی در ارزش‌گذاری کسب‌وکارهای نوپا
- ۵-۵-۱) تأثیر نوسانات بازار و شرایط اقتصادی بر ارزیابی دارایی‌های نامشهود
- ۵-۵-۲) چگونگی تأثیر روندهای بازار و رقابت‌های صنعتی بر ارزش‌گذاری در استارت‌آپ‌ها
- ۵-۵-۳) ارزیابی تأثیر تحولات فناوری و نوآوری‌های در حال ظهور در مدل‌های کسب‌وکار استارت‌آپ‌ها
- ۵-۶) روش‌های خاص ارزیابی دارایی‌های نامشهود در شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۵-۶-۱) ارزیابی حق اختراع، نرم‌افزارهای اختصاصی و مدل‌های کسب‌وکار دانش‌بنیان
- ۵-۶-۲) چالش‌های موجود در ارزیابی دانش فنی و فرآیندهای نوآورانه
- ۵-۶-۳) ضرایب ریسک در ارزیابی کسب‌وکارهای مبتنی بر تحقیق و توسعه
- ۵-۶-۴) ارزیابی مدل‌های دیجیتال و مبتنی بر داده‌ها در کسب‌وکارهای فناوری

- ۵-۷) بررسی کاربردهای عملی و موردکاوی‌های واقعی (کسب و کارهای نوپا و نوآور)
۵-۷-۱) موردکاوی ۱ - ارزیابی دارایی‌های نامشهود در یک استارت‌آپ فناوری
۵-۷-۲) موردکاوی ۲ - ارزیابی دارایی‌های یک کسب‌وکار دانش‌بنیان در حوزه نوآوری‌های فناورانه
۵-۷-۳) موردکاوی ۳ - ارزیابی حق اختراع و مدل‌های نوآور در شرکت‌های نوپا
۵-۷-۴) موردکاوی‌ها به‌همراه محاسبات (کسب و کارهای نوپا و نوآور)
۵-۸) پاسخ به پرسش‌های متداول در مورد ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود در استارت‌آپ‌ها

فصل ۶) موردکاوی‌های عملی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

- ۶-۱) مقدمه‌ای بر موردکاوی‌های عملی
۶-۱-۱) اهمیت موردکاوی‌ها در شناخت چالش‌ها و روش‌های عملی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
۶-۱-۲) استفاده از موردکاوی‌ها برای تفکیک و توضیح روش‌ها در شرایط واقعی
۶-۱-۳) ارتباط بین تئوری‌های ارزش‌گذاری و اجرای آن‌ها در دنیای واقعی
۶-۲) موردکاوی ۱ - ارزیابی دارایی‌های نامشهود در یک استارت‌آپ فناوری
۶-۲-۱) معرفی استارت‌آپ فناوری و دارایی‌های نامشهود مورد بررسی
۶-۲-۲) روش‌های استفاده شده برای ارزیابی دارایی‌های نامشهود این استارت‌آپ
۶-۲-۳) چالش‌های اصلی در فرآیند ارزش‌گذاری دارایی‌های این استارت‌آپ
۶-۲-۴) نتایج ارزش‌گذاری و نکات کلیدی استراتژیک برای استارت‌آپ
۶-۳) موردکاوی ۲ - ارزیابی دارایی‌های یک کسب‌وکار دانش‌بنیان در حوزه نوآوری‌های فناورانه
۶-۳-۱) معرفی کسب‌وکار دانش‌بنیان و دارایی‌های نامشهود مورد بررسی
۶-۳-۲) روش‌های استفاده شده برای ارزیابی دارایی‌های نامشهود این کسب‌وکار دانش‌بنیان
۶-۳-۳) چالش‌های اصلی در فرآیند ارزش‌گذاری دارایی‌های این کسب‌وکار دانش‌بنیان
۶-۳-۴) نتایج ارزش‌گذاری و نکات کلیدی استراتژیک برای کسب‌وکار دانش‌بنیان
۶-۴) ارزیابی حق اختراع و مدل‌های نوآور در شرکت‌های نوپا
۶-۴-۱) معرفی شرکت نوپا و دارایی‌های نامشهود مورد بررسی
۶-۴-۲) روش‌های استفاده شده برای ارزیابی دارایی‌های نامشهود این استارت‌آپ
۶-۴-۳) چالش‌های اصلی در فرآیند ارزش‌گذاری دارایی‌های این استارت‌آپ نوپا
۶-۴-۴) نتایج ارزش‌گذاری و نکات کلیدی استراتژیک برای استارت‌آپ
۶-۵) موردکاوی ۴ - ارزیابی داده‌ها و اطلاعات در کسب‌وکارهای دیجیتال
۶-۵-۱) معرفی کسب‌وکار دیجیتال و داده‌های مورد ارزیابی

- ۶-۵-۲) روش‌های استفاده شده برای ارزیابی داده‌ها و اطلاعات در این کسب‌وکار دیجیتال
- ۶-۵-۳) چالش‌های اصلی در فرآیند ارزش‌گذاری داده‌ها و اطلاعات این کسب‌وکار دیجیتال
- ۶-۵-۴) نتایج ارزش‌گذاری و نکات کلیدی استراتژیک برای مدیریت دارایی‌های داده‌ای

۶-۶) پاسخ به پرسش‌های متداول درباره موردکاوی‌های ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

فصل ۷) چالش‌ها و روش‌های ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود در حقوق ایران

- ۷-۱) مقدمه‌ای بر چالش‌های حقوقی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
- ۷-۱-۱) اهمیت توجه به چالش‌های حقوقی در فرآیند ارزیابی دارایی‌های نامشهود
- ۷-۱-۲) بررسی قوانین ملی و بین‌المللی و تأثیر آن‌ها بر ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
- ۷-۱-۳) چالش‌های قانونی در ثبت و انتقال مالکیت دارایی‌های نامشهود در ایران
- ۷-۲) چالش‌های حقوقی مرتبط با حقوق مالکیت فکری در ایران
- ۷-۲-۱) حق اختراع، علامت تجاری، حق تألیف و نشر و مشکلات قانونی آن‌ها
- ۷-۲-۲) قوانین ثبت و انتقال مالکیت در ایران: مشکلات و موانع
- ۷-۲-۳) حفاظت از حقوق مالکیت فکری و چالش‌های اجرای قوانین بین‌المللی در ایران
- ۷-۲-۴) تأثیر حقوق مالکیت فکری بر ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
- ۷-۳) چالش‌ها و پیچیدگی‌های استهلاک‌پذیری دارایی‌های نامشهود در حقوق ایران
- ۷-۳-۱) آیا دارایی‌های نامشهود در ایران استهلاک‌پذیر هستند؟
- ۷-۳-۲) مشکلات در تعیین عمر مفید دارایی‌های نامشهود و چگونگی ارزیابی این موارد در چارچوب قوانین ایران
- ۷-۳-۳) روش‌های استهلاک در حقوق ایران برای دارایی‌های نامشهود و چالش‌های عملی در پیاده‌سازی آن‌ها
- ۷-۳-۴) ملاحظات مستندسازی و حسابداری دارایی‌های نامشهود در سیستم قضائی ایران
- ۷-۴) روش‌های ارزیابی دارایی‌های نامشهود در حقوق ایران
- ۷-۴-۱) روش‌های پذیرش شده در حقوق ایران برای ارزیابی دارایی‌های نامشهود
- ۷-۴-۲) بررسی تطبیق روش‌های جهانی و قوانین داخلی در انتخاب روش‌های ارزیابی
- ۷-۴-۳) چالش‌های حقوقی و اقتصادی در انتخاب روش‌های مناسب ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۷-۴-۴) تطبیق روش‌های ارزش‌گذاری با قوانین و مقررات ایران و مستندات قانونی

۷-۵) چالش‌های قانونی در انتقال مالکیت دارایی‌های نامشهود در ایران

۷-۵-۱) انتقال مالکیت برند، اختراع، نرم‌افزار و داده‌ها در سیستم قانونی ایران

۷-۵-۲) مشکلات در تعیین ارزش دقیق دارایی‌های نامشهود در مراحل خرید و فروش

۷-۵-۳) چگونگی انجام انتقال مالکیت دارایی‌های نامشهود با رعایت قوانین مربوطه

۷-۵-۴) چالش‌های موجود در پذیرش قراردادهای دیجیتال و ثبت آن‌لاین دارایی‌ها در ایران

۷-۶) ملاحظات قانونی در ارزیابی دارایی‌های نامشهود در پرونده‌های قضائی ایران

۷-۶-۱) ارزیابی دارایی‌های نامشهود در پرونده‌های نقض حقوق مالکیت فکری

۷-۶-۲) خسارت ناشی از استفاده غیرمجاز از دارایی‌های نامشهود و چگونگی محاسبه آن در دادگاه‌ها

۷-۶-۳) نقش کارشناسان رسمی دادگستری در شناسایی، ارزیابی و حل اختلافات مربوط به دارایی‌های نامشهود

۷-۶-۴) استانداردهای بین‌المللی و مطابقت با قوانین ایران در ارزیابی دارایی‌های نامشهود

۷-۷) پاسخ به پرسش‌های متداول در مورد چالش‌های حقوقی و ارزیابی دارایی‌های نامشهود در ایران

فصل ۸) ملاحظات و روندهای آینده در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۸-۱) مقدمه‌ای بر روندهای آینده در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۸-۱-۱) نقش فزاینده دارایی‌های نامشهود در کسب‌وکارهای آینده

۸-۱-۲) اهمیت پیش‌بینی روندهای آینده‌نگر در ارزیابی دارایی‌های نامشهود

۸-۱-۳) چالش‌ها و فرصت‌ها در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود با توجه به تحولات فناوری و بازار

۸-۲) روندهای نوین در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۸-۲-۱) هوش مصنوعی و یادگیری ماشین در فرآیند ارزیابی

۸-۲-۲) بلاک‌چین و ثبت دارایی‌های نامشهود

۸-۲-۳) داده‌های کلان و تحلیل‌های پیشرفته در ارزش‌گذاری

۸-۳) چالش‌ها و مشکلات پیش‌بینی در ارزیابی دارایی‌های نامشهود در آینده

۸-۳-۱) ناپایداری بازار و تأثیر آن بر ارزیابی دارایی‌های نامشهود

۸-۳-۲) چالش‌های استهلاک و عمر مفید دارایی‌های نامشهود در دنیای دیجیتال

۸-۳-۳) تغییرات سریع فناوری و چگونگی ارزیابی دارایی‌های نامشهود در یک محیط در حال تحول

۸-۳-۴) مشکلات حقوقی و قانونی در ارزیابی دارایی‌های نامشهود در آینده
۸-۴) روندهای آینده در حقوق مالکیت فکری و تأثیر آن‌ها بر ارزیابی دارایی‌های نامشهود

۸-۴-۱) تغییرات در قوانین مالکیت فکری و حقوق دیجیتال
۸-۴-۲) تأثیر نظام‌های حقوقی جدید بر فرآیند ثبت و انتقال مالکیت دارایی‌های نامشهود

۸-۴-۳) چالش‌های بین‌المللی در ارزیابی دارایی‌های نامشهود با توجه به مقررات مختلف کشورها
۸-۴-۴) حقوق داده‌ها و اطلاعات در عصر دیجیتال و تأثیر آن‌ها بر ارزیابی دارایی‌های نامشهود

۸-۵) نقش نیروی انسانی در فرآیندهای آینده ارزیابی دارایی‌های نامشهود
۸-۵-۱) نقش نیروی انسانی کلیدی در کسب‌وکارهای نوآور و دانش‌بنیان
۸-۵-۲) تأثیر تخصص و تجربه نیروی انسانی در پیشرفت و نوآوری دارایی‌های نامشهود

۸-۵-۳) مدیریت و حفظ سرمایه انسانی به عنوان دارایی نامشهود
۸-۵-۴) نیاز به آموزش و توانمندسازی کارشناسان برای ارزیابی دقیق‌تر دارایی‌های نامشهود در آینده

۸-۶) آینده‌نگری و پیش‌بینی روندهای نوین در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود
۸-۶-۱) رشد روزافزون اهمیت دارایی‌های نامشهود در کسب‌وکارهای آینده
۸-۶-۲) ترکیب فناوری‌های نوین برای ارتقای فرآیندهای ارزیابی دارایی‌ها
۸-۶-۳) پیش‌بینی تحولات جدید در روش‌های ارزیابی و چالش‌ها در آینده نزدیک

۸-۶-۴) نیاز به استانداردهای جدید در ارزیابی دارایی‌های نامشهود با توجه به روندهای دیجیتال و فناورانه

۸-۷) پاسخ به پرسش‌های متداول در مورد روندهای آینده در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود

۵-۲) الزامات کارشناسی در فرآیند شناسایی و طبقه بندی دارایی های نامشهود

در این بخش، فرآیند عملیاتی و حقوقی شناسایی دارایی های نامشهود از منظر کارشناسی رسمی مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا، اهمیت بررسی دقیق اسناد، قراردادهای و سوابق بهره برداری برای احراز وجود و ماهیت دارایی تبیین شد. سپس، تأکید شد که تحلیل مالکیت حقوقی و قابلیت انتقال دارایی پیش نیاز ضروری برای هرگونه ارزش گذاری معتبر محسوب می شود.

در ادامه، به شناسایی دارایی های پنهان یا مشتق شده مانند داده های کاربران، الگوریتم های یادگیرنده یا سرمایه دانشی پرداخته شد که به ویژه در کسب و کارهای فناورانه بسیار اهمیت دارند. نهایتاً، ضرورت تعامل هدفمند با موکل یا مرجع ارجاع برای تعیین دقیق دامنه ارزیابی و پیشگیری از انحراف در موضوع کارشناسی تشریح گردید.

این بخش تأکید دارد که بدون رعایت اصول مستندسازی، تحلیل حقوقی، و تعامل کارشناسی، فرآیند ارزیابی دارایی های نامشهود دچار خطای اساسی خواهد شد و گزارش تهیه شده فاقد اعتبار حقوقی و اقتصادی لازم خواهد بود.

۱-۵-۲) بررسی اسناد، قراردادها و سابقه بهره برداری

یکی از پایه های ترین وظایف کارشناس رسمی در بررسی دارایی های نامشهود، احراز وجود واقعی، سابقه بهره برداری، و پشتوانه اسنادی دارایی است. برخلاف دارایی های مشهود که معمولاً قابل مشاهده و ارزیابی فیزیکی هستند، در دارایی های نامشهود این مرحله جایگزین "بازدید" محسوب می شود.

کارشناسی بدون بررسی دقیق اسناد و سابقه بهره برداری، ممکن است منجر به شناسایی دارایی غیرواقعی، اشتباه در تعلق، یا ارزیابی غیرمستند شود.

• انواع اسناد قابل بررسی در ارزیابی دارایی های نامشهود

نوع سند	کاربرد در ارزیابی
گواهی ثبت (اختراع، علامت تجاری، نرم افزار)	اثبات مالکیت رسمی و تاریخ شروع حقوق قانونی
قرارداد توسعه یا تولید	مستند کردن خلق دارایی در قالب همکاری، پروژه یا شراکت
توافق نامه لیسانس	تحلیل محدوده بهره برداری، محدودیت های زمانی و جغرافیایی
قرارداد NDA	تعیین پیش زمینه های مالکیت یا استفاده اختصاصی از دارایی
فاکتور یا گزارش مالی مرتبط	اثبات استفاده تجاری یا درآمدزایی از دارایی

مستندات فنی، نسخه های نرم افزار، سورس کد	احراز ماهیت فنی و استقلال دارایی
ایمیل، پیام رسان، گزارش داخلی	در صورت نبود قرارداد رسمی، به عنوان شواهد پشتیبان قابل بررسی است

- بررسی سابقه بهره برداری وجود یک دارایی نامشهود تنها در صورتی ارزشمند است که قابل بهره برداری یا استفاده واقعی باشد. در این بخش، کارشناس باید موارد زیر را بررسی کند:

مورد بررسی	هدف
سابقه فروش یا لیسانس	اثبات سودآوری، ارزش بازار، یا وجود تقاضا برای دارایی
استفاده داخلی در فرایندها	تحلیل تأثیر دارایی بر کاهش هزینه یا افزایش کیفیت
درآمد حاصل از دارایی	تعیین روش ارزش گذاری مبتنی بر درآمد (درآمد مستقیم یا غیرمستقیم)
اسناد تبلیغاتی، برندینگ، بازخورد کاربران	سنجش نفوذ بازار یا قدرت برند/دارایی در فضای عمومی
وضعیت به روزرسانی یا نگهداری	ارزیابی پویایی و زنده بودن دارایی (به ویژه برای فناوری و نرم افزار)

- نقش این مرحله در اعتبار گزارش کارشناسی
- بررسی اسناد و سابقه بهره برداری، پایه ی توجیه کارشناسی برای وجود و ارزش گذاری دارایی نامشهود است.
- بدون این بررسی، حتی اگر محاسبه عددی صحیح باشد، گزارش فاقد استناد قضایی و حقوقی معتبر خواهد بود.
- این مرحله به کارشناسان امکان می دهد در مواردی که دارایی ثبت رسمی ندارد، از طریق عرف تجاری، اسناد خصوصی، یا سابقه بهره برداری آن را شناسایی و مستند کنند.

بررسی دقیق اسناد، قراردادها و سوابق بهره برداری، حلقه اتصال میان مفهوم دارایی نامشهود و واقعیت قابل استناد در فرآیند کارشناسی است. این بخش، نقطه شروع اطمینان در اعتبارسنجی، تحلیل حقوقی و ارزش گذاری دارایی های نامشهود محسوب می شود.

۲-۵-۲) تحلیل حقوقی مالکیت و قابلیت انتقال

یکی از ارکان اصلی در ارزیابی و کارشناسی دارایی های نامشهود، بررسی وضعیت مالکیت حقوقی دارایی و امکان انتقال یا بهره برداری از آن توسط صاحب آن است.

در بسیاری از موارد، دارایی وجود دارد، اما مالکیت یا حق بهره‌برداری به صورت کامل و بدون منازعه در اختیار مدعی نیست.

تحلیل حقوقی مالکیت، به کارشناس رسمی کمک می‌کند تا:

- حدود مسئولیت و اختیار را مشخص کند
- قابلیت معامله یا مشارکت دارایی را ارزیابی نماید
- مستندات را برای پذیرش در مراجع قانونی کامل ارائه کند
- سطوح مختلف مالکیت در دارایی‌های نامشهود

سطح	توضیح	کاربرد کارشناسی
مالکیت قانونی کامل	دارای ثبت رسمی و مستندات شفاف (مانند ثبت اختراع، علامت تجاری)	قابل ارزیابی و انتقال قطعی
مالکیت قراردادی	بهره‌برداری یا توسعه دارایی طبق قرارداد (NDA)، قرارداد پروژه	نیازمند تحلیل مفاد قرارداد برای حدود حق بهره‌برداری
مالکیت مشترک یا نامشخص	دارایی توسط چند نفر یا شرکت توسعه یافته است بدون تعیین دقیق سهم	نیازمند تحلیل نقش‌ها، سهم هزینه و اسناد همکاری
مالکیت در حال نزاع	دارایی موضوع اختلاف در شراکت یا کارفرما - پیمانکار	نیازمند بررسی مستندات و توافقنامه‌های مشارکت و پیمانکاری

- اسناد حقوقی قابل استناد برای اثبات مالکیت

سند	نقش در اثبات مالکیت
گواهی ثبت اختراع، نرم‌افزار یا علامت تجاری	مالکیت رسمی و قابل استناد در مراجع قضایی
قرارداد واگذاری یا خرید	مبنای انتقال مالکیت یا بهره‌برداری
قرارداد توسعه یا شراکت	تحلیل نقش هر طرف در ایجاد دارایی
گواهی شورای عالی انفورماتیک یا وزارت ارشاد	در مورد نرم‌افزارها و محصولات دیجیتال
اسناد تراکنش مالی	اثبات خرید یا سرمایه‌گذاری در ایجاد دارایی

- تحلیل قابلیت انتقال دارایی نامشهود

یکی از وظایف کارشناس، تعیین امکان قانونی، فنی و قراردادی انتقال دارایی به غیر است.

حالت	بررسی ثبت رسمی، عدم محدودیت قانونی یا قراردادی
انتقال کامل	بررسی ثبت رسمی، عدم محدودیت قانونی یا قراردادی
انتقال بهره برداری (لیسانس)	بررسی مدت، حوزه، انحصاری یا غیرانحصاری بودن
ممنوعیت انتقال	ممکن است طبق قرارداد یا ماهیت دارایی، انتقال ممنوع باشد
انتقال ضمنی یا وابسته	گاه دارایی به همراه یک شرکت یا ساختار به طور ضمنی منتقل می شود (مانند برند همراه شرکت)

• چالش های رایج در تحلیل مالکیت و انتقال

چالش	راهکار پیشنهادی
مالکیت دارایی ایجاد شده در پروژه برون سپاری	بررسی مفاد قرارداد کارفرما-پیمانکار و استناد به قانون حمایت از پدیدآورندگان
استفاده از قطعه کد یا الگوریتم متن باز	بررسی نوع مجوز متن باز (GPL، MIT، LGPL) و اثر آن بر حق مالکیت
ادعای مالکیت از سوی شریک یا توسعه دهنده قبلی	بررسی سوابق فنی، پرداخت ها، و مفاد حقوقی قرارداد همکاری
وابستگی دارایی به حساب کاربری یا سرویس ثالث	تحلیل امکان خروج دارایی از بستر ارائه شده و انتقال مستقل آن

• کاربرد تحلیل مالکیت در گزارش کارشناسی رسمی

- تعیین اینکه دارایی قابل ارزیابی و واگذاری هست یا خیر
 - ارائه فرضیات کارشناسی در صورت نبود مالکیت قطعی
 - تفکیک سهم طرفین در دارایی های مشترک یا توسعه یافته در مشارکت
 - ذکر محدودیت های حقوقی انتقال برای آگاه سازی قاضی یا طرفین معامله
- تحلیل حقوقی مالکیت و قابلیت انتقال، بخش حیاتی در شناسایی دارایی های نامشهود است. کارشناس رسمی باید با دقت مستندات، قراردادها، ثبت قانونی و مفاد مشارکت را بررسی کرده و در گزارش خود، وضعیت حقوقی دارایی را به صورت شفاف، مستند و مطابق با استانداردهای قضایی ارائه دهد.

۳-۵-۲) شناسایی دارایی های نامشهود پنهان یا مشتق شده

در بسیاری از پروژه ها، شرکت ها و پرونده های کارشناسی، بخش قابل توجهی از دارایی های نامشهود یا به صورت پنهان باقی مانده اند یا به صورت غیرمستقیم و

مشتق شده از فعالیت ها و تعاملات مختلف شکل گرفته اند. این دارایی ها، اگرچه قابل لمس یا ثبت رسمی نیستند، اما گاه مهم ترین منبع خلق ارزش یا موضوع اختلاف حقوقی محسوب می شوند.

شناسایی این دارایی ها، نیازمند دید ترکیبی، تحلیل عملکردی، مستندات فنی و استدلال کارشناسی است.

• انواع دارایی های پنهان و مشتق شده

نوع دارایی	توضیح	نمونه عملی
داده های تولید شده از تعامل کاربران	داده هایی که از رفتار، تراکنش یا کلیک کاربران تولید می شود	رفتار خرید در اکالا، تحلیل بیننده در فیلمو
الگوریتم های آموزش دیده	الگوریتم هایی که با داده واقعی آموزش دیده و بهینه شده اند	مدل یادگیری ماشین در رتبه بندی آگهی
روابط کلیدی یا قراردادهای آتی	روابطی که هنوز درآمدزا نشده اما با ارزش تجاری بالا هستند	توافق نامه با شرکای استراتژیک یا زیرساخت های بانکی
سرمایه دانشی سازمانی	مجموعه ای از رویه ها، تجربیات، مستندات داخلی که مزیت رقابتی ایجاد می کند	دانش فنی نگهداری سیستم پیچیده یا API سازمانی
برندهای توسعه یافته بدون ثبت رسمی	برندهایی که از طریق تبلیغات، کیفیت یا حضور مستمر ایجاد شده اند	برند داخلی یک اپلیکیشن یا فروشگاه دیجیتال

• معیارهای شناسایی دارایی های پنهان

کارشناس رسمی باید با اتکا به ترکیب داده ها، مستندات، مشاهدات فنی و عرف تجاری، احراز کند که دارایی:

- ۱) قابل تشخیص است (می توان آن را از سایر اجزا تفکیک کرد)
- ۲) کارکرد اقتصادی دارد (در درآمد، کاهش هزینه یا مزیت رقابتی مؤثر است)
- ۳) کنترل پذیر است (توسط شرکت یا شخص قابل بهره برداری و نگهداری است)
- ۴) به صورت پایدار تولید شده یا قابل بازتولید است

• ابزارها و روش های شناسایی

ابزار یا روش	کاربرد
--------------	--------

تحلیل فنی سیستم	شناسایی زیرسیستم ها، API ها یا کدهایی که بدون سند رسمی وجود دارند
بررسی گزارش های فروش یا ترافیک	تحلیل رفتار کاربران یا الگوهای بازدید منتهی به داده های تجاری
مصاحبه با توسعه دهندگان یا مدیران پروژه	استخراج دانش پنهان یا مستندات داخلی پروژه
بررسی خروجی های نرم افزاری یا الگوریتمی	سنجش پیچیدگی، قابلیت تکرار یا ارزش تحلیلی الگوریتم

• چالش های کارشناسی در شناسایی این دارایی ها

چالش	راهکار
نبود سند رسمی یا ثبت قانونی	استفاده از قرائن فنی و عرف بهره برداری در بازار
ادغام دارایی با فرایندها یا سایر دارایی ها	تحلیل ساختار نرم افزاری یا تجاری برای تفکیک منطقی
دارایی وابسته به افراد یا تیم توسعه	بررسی امکان بازتولید یا آموزش مجدد الگوریتم ها بدون افراد خاص
تشخیص تفاوت بین "ایده" و "دارایی بالفعل"	تمرکز بر اجرا، بهره برداری، قابلیت انتقال و کنترل پذیری

• نقش در گزارش کارشناسی

در گزارش کارشناسی، کارشناس باید:

- صراحتاً ذکر کند که دارایی شناسایی شده دارای ثبت رسمی نیست
- دلایل فنی و اقتصادی شناسایی آن را بیان کند
- اثر آن بر ارزش اقتصادی پروژه یا شرکت را توضیح دهد
- در صورت لزوم، محدودیت های تحلیل را نیز مشخص نماید

شناسایی دارایی های پنهان یا مشتق شده یکی از حساس ترین و مهم ترین مهارت های کارشناسی در حوزه دارایی های نامشهود است. این دارایی ها، اگرچه فاقد ظاهر قانونی یا فیزیکی اند، اما در عملکرد اقتصادی و موضوعات اختلافی اهمیت فراوان دارند و باید با دقت، انصاف و استناد کامل مورد ارزیابی قرار گیرند.

۴-۵-۲) تعامل با موکل یا مرجع ارجاع برای تعیین دامنه ارزیابی

یکی از مهم ترین و در عین حال حساس ترین وظایف کارشناسی در پرونده های دارای دارایی های نامشهود، دقیق سازی دامنه ارزیابی است. در بسیاری از موارد، موضوع ارجاع به صورت کلی یا مبهم مطرح می شود (مثلاً "ارزیابی نرم افزار شرکت

الف"، در حالی که بدون تعیین حدود و نوع دارایی، گزارش کارشناسی فاقد انسجام و حتی قابلیت استناد خواهد بود. تعامل فعال و ساختاریافته با موکل، کارفرما، و در موارد قضایی با مرجع ارجاع (قاضی، شعبه، داور یا نهاد داور)، می‌تواند این ابهام را برطرف و کار کارشناسی را هدفمند، محدود و مستند سازد.

- مواردی که در دامنه ارزیابی باید مشخص شود

مورد	توضیح
نوع دارایی مورد ارزیابی	آیا موضوع، نرم‌افزار است یا برند؟ داده‌های مشتری است یا الگوریتم؟
مالکیت مورد نظر	آیا کارشناس باید ارزش مالکیت کامل را تعیین کند یا صرفاً حق بهره‌برداری؟
هدف از ارزیابی	آیا موضوع دعواست، ثبت دارایی است، تجدید ارزیابی است یا مشارکت؟
محدوده زمانی یا بهره‌برداری	آیا دارایی در حال استفاده است؟ چه زمانی ایجاد شده؟ تا چه مدت فعال بوده؟
مستندات و سوابق ارائه‌شده	چه مدارکی از سوی طرفین یا مرجع موجود و قابل استناد است؟

- روش‌های مناسب تعامل و اخذ اطلاعات

روش	کاربرد
مکاتبه رسمی با مرجع ارجاع	در پرونده‌های قضایی برای رفع ابهام یا تکمیل اطلاعات ارجاع
مصاحبه کارشناسی با طرفین	در پرونده‌های مشارکت، شراکت، مالکیت فکری یا قراردادهای فناوری
درخواست مستندات تکمیلی	تهیه فرم درخواست اطلاعات از موکل یا طرف مقابل
پیشنهاد محدودسازی دامنه	گاه کارشناس می‌تواند برای جلوگیری از اتلاف وقت، پیشنهاد تمرکز بر بخش خاصی از دارایی را مطرح کند

- چالش‌های متداول و مدیریت آن‌ها

چالش	پیشنهاد عملی
موضوع ارجاع کلی یا گنگ	تهیه چک‌لیست کارشناسی و ارسال به مرجع برای تأیید دامنه
ارائه ناقص یا گزینشی اطلاعات	درخواست کتبی از هر دو طرف برای ارائه مستندات کامل
اختلاف در تعریف دارایی مورد ارزیابی	استناد به مستندات قرارداد، عرف فنی، یا ساختار سازمانی

اعلام محدودیت صلاحیت و درخواست ارجاع به کارشناس دیگر در بخش مربوطه	فشار برای ارزیابی دارایی‌های خارج از صلاحیت یا تخصص
--	--

- اثر دامنه ارزیابی در نتیجه و مسئولیت کارشناسی
 - تعیین دامنه دقیق، موجب پرهیز از ورود به موضوعات خارج از ارجاع می‌شود
 - محدوده ارزیابی در صورت وجود اختلاف در آینده، پایه دفاع حقوقی کارشناس رسمی خواهد بود
 - تعیین درست دامنه، دقت در انتخاب روش ارزش‌گذاری، تحلیل مالکیت و تنظیم مستندات را به‌شدت افزایش می‌دهد
- تعامل با موکل یا مرجع ارجاع در تعیین دامنه ارزیابی دارایی‌های نامشهود، یک مرحله کلیدی در گزارش کارشناسی است. کارشناسان رسمی باید با استفاده از مکاتبه مؤثر، دریافت اطلاعات مستند، و تبیین محدودیت‌ها، گزارش‌هایی تهیه کنند که هم دقیق، هم قابل دفاع، و هم منطبق با موضوع ارجاع باشند.

۶-۲) پاسخ به پرسش‌های متداول کارشناسان در شناسایی و طبقه‌بندی

دارایی‌های نامشهود

در این بخش، متداول‌ترین سؤالات کارشناسان رسمی در فرآیند شناسایی، طبقه‌بندی و تحلیل دارایی‌های نامشهود پاسخ داده شد. از جمله اینکه چه معیارهایی برای شناسایی دارایی‌های فاقد ثبت رسمی وجود دارد، چگونه می‌توان مدل کسب‌وکار یا دارایی‌های پنهان را ارزش‌گذاری کرد، و تفاوت میان ایده و دارایی واقعی چیست.

همچنین به موضوعاتی چون نحوه تحلیل مالکیت در دارایی‌های مشترک، تفکیک بین دارایی‌های قابل انتقال و غیرقابل انتقال، و چگونگی تعیین دامنه ارزیابی در صورت ابهام موضوع اشاره شد. این بخش، به‌عنوان راهنمای کاربردی، ابزار مهمی برای تقویت گزارش‌های کارشناسی دقیق، مستند و قابل استناد فراهم می‌سازد.

فصل ۳) روش‌های کارشناسی در ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود -

مبانی، مدل‌ها و کاربردهای عملی

ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود، بیش از هر حوزه دیگر در ارزیابی دارایی، نیازمند انتخاب رویکرد و روش مناسب است. برخلاف دارایی‌های فیزیکی که معمولاً بر پایه ارزش بازار یا هزینه جایگزینی قابل ارزیابی هستند، در دارایی‌های نامشهود - به‌ویژه در ساختارهای فناورانه، دیجیتال یا نوآور - هیچ روش یکسان و قطعی وجود ندارد. انتخاب نادرست یا ناکامل روش، نه‌تنها اعتبار گزارش کارشناسی را مخدوش می‌سازد، بلکه می‌تواند منجر به انحراف تصمیم‌گیری‌های قضایی، مالی و قراردادی شود.

در این فصل، ابتدا مبانی انتخاب روش‌ها، تفاوت رویکردهای درآمدی، هزینه‌ای، بازار و ترکیبی، و شرایط استفاده از آن‌ها بررسی می‌شود. سپس مدل‌های مختلف ارزش‌گذاری تحلیل و مقایسه شده و معیارهایی چون نوع دارایی، وضعیت بهره‌برداری، هدف ارزیابی و مرحله رشد، در انتخاب روش مناسب مورد توجه قرار می‌گیرند.

در ادامه، به چالش‌های حقوقی، فنی و اجرایی در استفاده از این روش‌ها پرداخته می‌شود و مثال‌هایی عملی از گزارش‌های کارشناسی در پرونده‌های حقوقی و قراردادهای تجاری ارائه خواهد شد. این فصل به‌ویژه برای کارشناسان رسمی، وکلا، مشاوران سرمایه‌گذاری و ارزیابان دارایی‌های فکری طراحی شده تا بتوانند در مواجهه با پیچیدگی‌های روزافزون دارایی‌های نامشهود، ارزیابی‌هایی مستند، اصولی و منطبق با استانداردهای حرفه‌ای ارائه دهند.

۱-۳) مبانی کارشناسی در انتخاب روش‌ها

در این بخش، اصول اولیه و تصمیم‌گیری‌های کارشناسی در انتخاب روش مناسب برای ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا چهار رویکرد اصلی شامل درآمدی، هزینه‌ای، بازار و ترکیبی تعریف شدند و تفاوت آن‌ها از منظر فلسفه ارزیابی و کاربرد عملی در گزارش کارشناسی تشریح شد. سپس مجموعه‌ای از عوامل مؤثر در انتخاب روش در موقعیت‌های مختلف کارشناسی بررسی گردید؛ از جمله: نوع دارایی، هدف ارزیابی (دعوا، ثبت، قرارداد)، مرحله عمر دارایی، وضعیت حقوقی مالکیت، و سطح دسترسی به اطلاعات.

در ادامه، اهمیت هدف ارزیابی در تطبیق با روش انتخاب‌شده به تفصیل تحلیل شد و مثال‌های واقعی از پرونده‌های مختلف برای انتخاب روش مناسب ارائه شد. نهایتاً کاربرد مدل‌های ترکیبی و تلفیقی برای دارایی‌های پیچیده و چندمنظوره

معرفی شد و نحوه استفاده منطقی از ترکیب روش ها در گزارش کارشناسی توضیح داده شد.

این بخش، مبنای نظری و عملی لازم برای ورود به تحلیل مدل های ارزش گذاری در فصل بعد را فراهم می سازد.

۱-۳) تعریف رویکردها و اهمیت انتخاب روش مناسب

در فرآیند ارزش گذاری دارایی های نامشهود، هیچ "یک روش ثابت و فراگیر" وجود ندارد. ماهیت ناملموس، متغیر، و وابسته به زمینه های اقتصادی، فنی، حقوقی و فناورانه این دسته از دارایی ها، ضرورت انتخاب رویکرد مناسب برای هر نوع دارایی و هر موقعیت کارشناسی را دوجندان می سازد.

اولین و مهم ترین تصمیم کارشناسی، انتخاب درست رویکرد ارزیابی^۲ و سپس روش مناسب ارزش گذاری^۳ در چارچوب آن است. اشتباه در این مرحله، کل فرایند تحلیل و استنتاج کارشناسی را بی اعتبار خواهد کرد.

• تفاوت بین رویکرد و روش

مفهوم	تعریف	مثال
رویکرد	فلسفه یا چارچوب کلی برای برآورد ارزش	"رویکرد درآمدی" بر پایه جریان نقدی آتی
روش	ابزار اجرایی در دل یک رویکرد	DCF، روش Berkus، روش اجرت المثل

کارشناس ابتدا باید رویکرد را با توجه به ماهیت، مدارک موجود و هدف ارزیابی انتخاب کند، سپس مناسب ترین روش را در چارچوب آن پیاده سازی نماید.

• معیارهای عمومی در انتخاب روش مناسب

معیار	تأثیر بر انتخاب روش
نوع دارایی	مثلاً برای برند یا نرم افزار معمولاً روش درآمدی مناسب تر است
هدف ارزیابی	اگر هدف، دعوی خسارت است ← اجرت المثل؛ اگر تجدید ارزیابی است ← هزینه ای
اطلاعات در دسترس	اگر داده های مالی کافی وجود ندارد ← روش بازار یا هزینه ای محتمل تر است
مرحله عمر دارایی	دارایی در حال توسعه یا اولیه ← روش هزینه ای؛ دارایی بهره برداری شده ← درآمدی

^۲ Approach

^۳ Valuation Method

وجود معاملات مشابه	در صورت وجود ← رویکرد بازار قابل استناد خواهد بود
--------------------	---

- اهمیت انتخاب روش صحیح در گزارش کارشناسی
- روش انتخاب شده باید منطبق با ماهیت دارایی و هدف ارزیابی باشد
- دلایل انتخاب روش باید در متن گزارش به وضوح ذکر شود
- انتخاب روش نادرست ممکن است گزارش را در مراجع قضایی یا سازمان های مالیاتی بی اعتبار سازد
- در پرونده های قضایی، انتخاب روش با رویکرد حقوقی مرتبط با موضوع دعوی (مثلاً نقض مالکیت یا شراکت) ارتباط مستقیم دارد
- توصیه های کارشناسی
- همیشه انتخاب روش را مستند و توجیه شده بنویسید
- اگر چند روش ممکن است، تحلیل مقایسه ای و انتخاب بهینه را درج کنید
- در شرایط عدم قطعیت، سناریونویسی یا اعمال دامنه تغییر^۴ می تواند ارزش گزارش را افزایش دهد
- به منابع بین المللی (IVS, RICS, USPAP) در تبیین انتخاب روش استناد نمایید

در ارزش گذاری دارایی های نامشهود، انتخاب صحیح رویکرد و روش، پایه اعتبار کارشناسی است. کارشناس رسمی باید به صورت منطقی، مستند و متناسب با هدف ارزیابی، روش مناسب را انتخاب کرده و آن را در گزارش خود با وضوح کامل بیان نماید.

۲-۱-۳) عوامل مؤثر در انتخاب روش در پرونده های کارشناسی

در عمل، هیچ دو پرونده کارشناسی در حوزه دارایی های نامشهود کاملاً مشابه نیستند. انتخاب روش ارزش گذاری، نه تنها به نوع دارایی، بلکه به هدف ارزیابی، سطح دسترسی به اطلاعات، مرحله عمر دارایی، وضعیت حقوقی مالکیت و حتی مخاطب گزارش (قاضی، سرمایه گذار، حسابرس) وابسته است. این قسمت به بررسی سیستماتیک عوامل مؤثر در تصمیم گیری کارشناس برای انتخاب روش مناسب می پردازد.

- هدف ارزیابی: تعیین کننده رویکرد و دقت مورد نیاز

هدف	روش های متناسب
دعوی حقوقی (مثلاً نقض برند یا الگوریتم)	اجرت المثل، روش درآمدی یا هزینه ای با تحلیل خسارت

ثبت دارایی در دفاتر یا افزایش سرمایه	هزینه های (<i>Cost</i>) یا درآمدی، بسته به سابقه بهره برداری
قرارداد لیسانس یا واگذاری	روش درآمدی بر پایه جریان نقدی یا حق بهره برداری آتی
ارزش گذاری برای جذب سرمایه	ترکیبی (<i>First Chicago</i>)، امتیازدهی، بازار + (درآمدی)
ارزیابی در ادغام و تملیک (<i>M&A</i>)	روش های درآمدی، ترکیبی و سناریومحور

• دسترسی به اطلاعات و شفافیت داده ها

وضعیت اطلاعات	روش توصیه شده
وجود جریان نقدی مستند	روش درآمدی (<i>Royalty Relief, DCF</i>)
نبود داده مالی، ولی اسناد فنی موجود	روش هزینه ای یا امتیازدهی کارشناسی
اطلاعات مالی ناقص یا غیرقابل اتکا	روش بازار (در صورت وجود مورد مشابه)، یا ترکیبی مشروط
دارایی جدید یا در حال توسعه	روش هزینه ای (توسعه تاریخی یا جایگزینی) با فرضیات سنجیده

• مرحله عمر دارایی

وضعیت دارایی	ویژگی ها	روش مناسب
مرحله توسعه اولیه	فاقد درآمد، هزینه محور	هزینه ای یا امتیازدهی
مرحله بهره برداری محدود	درآمد دارد ولی پایدار نیست	<i>First Chicago</i> ، روش درآمدی سناریویی
مرحله رشد سریع	درآمد در حال افزایش، داده های واقعی قابل استناد	روش درآمدی پیش بینی شده، ترکیبی
مرحله بلوغ	درآمد پایدار، بازار تثبیت شده	روش درآمدی یا بازار
مرحله نزول یا جایگزینی فناوری	کاهش درآمد یا پایان انحصار	روش با تعدیل ریسک و کاهش ارزش باقیمانده

• وضعیت حقوقی و مالکیت

وضعیت حقوقی	اثر بر روش انتخابی
مالکیت قطعی و ثبت شده	ارزیابی روشن با استناد به بازار یا درآمد
مالکیت مشترک یا نامشخص	ارزیابی نسبی، مشروط یا تحلیلی؛ ذکر مفروضات الزامی

مجاز بهره‌برداری محدود (License)	روش اجرت‌المثل یا درآمدی مبتنی بر محدوده بهره‌برداری
وابستگی به داده یا پلتفرم ثالث	بررسی ریسک و قابلیت انتقال، تأثیر در نرخ تنزیل یا احتمال تداوم درآمد

• مخاطب گزارش و سطح دقت مورد انتظار

مخاطب	انتظارات	توصیه
مرجع قضایی	قابلیت استناد، تحلیل حقوقی خسارت	مفروضات روشن، تحلیل سناریویی، بررسی منابع قانونی
سازمان حسابرسی یا مالیاتی	عدد دقیق، مستند به استاندارد	گزارش ساختارمند، استناد به اسناد و استاندارد حسابداری
سرمایه‌گذار یا داور	تحلیل ریسک، پتانسیل رشد	استفاده از روش ترکیبی، سناریو و تحلیل حساسیت

انتخاب روش مناسب در هر پرونده باید نتیجه تلفیق عوامل زیر باشد:

- (۱) هدف گزارش
- (۲) نوع و وضعیت دارایی
- (۳) دسترسی به اطلاعات
- (۴) شرایط حقوقی
- (۵) مخاطب گزارش

توصیه: کارشناسان رسمی باید در متن گزارش، عوامل مؤثر در انتخاب روش را به‌صراحت ذکر کرده و به خواننده گزارش امکان درک منطق انتخاب را بدهند. در موارد خاص، استفاده از چند روش و مقایسه تطبیقی نتایج نیز قابل توصیه است.

۳-۱-۳) نقش هدف ارزیابی (ثبت، دعوا، قرارداد) در تعیین روش

در فرآیند کارشناسی رسمی، انتخاب روش ارزش‌گذاری نمی‌تواند جدا از هدف ارزیابی انجام شود. هدف ارزیابی، نوع مخاطب، میزان دقت مورد انتظار، و نحوه استفاده از گزارش در فرآیند حقوقی یا مالی، به‌طور مستقیم بر انتخاب رویکرد و روش تأثیرگذار است.

انتخاب نادرست روش بدون توجه به هدف، ممکن است منجر به ارائه عددی شود که در عمل فاقد ارزش اجرایی، قابلیت استناد یا تطبیق با الزامات قانونی باشد.

- اهداف رایج در ارزیابی دارایی‌های نامشهود

هدف ارزیابی	شرح کاربرد	روش‌های توصیه‌شده
ثبت دارایی در دفاتر مالی	برای ثبت به‌عنوان دارایی نامشهود در حسابداری یا تجدید ارزیابی	روش هزینه‌ای یا درآمدی با مستندات بهره‌برداری
افزایش سرمایه از محل دارایی نامشهود	دارایی به‌عنوان آورده غیرنقدی شریک یا سهامدار معرفی می‌شود	هزینه‌ای (در صورت توسعه داخلی) یا درآمدی (در صورت بهره‌برداری تجاری)
دعوی حقوقی یا کیفری	ارزیابی خسارت، اجرت‌المثل، ارزش ازدست‌رفته	اجرت‌المثل، روش درآمدی با تحلیل سناریو، هزینه‌ای با تحلیل جایگزینی
واگذاری یا قرارداد لیسانس	تعیین مبلغ انتقال یا حق بهره‌برداری برای قراردادها	روش درآمدی (مثلاً <i>Royalty Relief</i>)، روش بازار (در صورت وجود مقایسه)
ارزیابی برای سرمایه‌گذار یا داور	تحلیل اقتصادی از منظر سودآوری یا ریسک سرمایه‌گذاری	روش ترکیبی، <i>First Chicago</i> ، برکوس، روش درآمدی بلندمدت

• تأثیر هدف بر دقت و ساختار گزارش

هدف	الزامات کارشناسی
دعای قضایی	تحلیل حقوقی مستند، مفروضات روشن، تطابق با عرف قضایی
ثبت حسابداری	تطبیق با استاندارد حسابداری دارایی‌های نامشهود (شماره ۱۷)، ذکر روش مستند
قرارداد واگذاری	تبیین حدود بهره‌برداری، دوره درآمدزایی، مفروضات بازار
سرمایه‌گذاری	سناریونویسی، تحلیل حساسیت، تبیین ارزش در حالت‌های مختلف

• مواردی از تطابق روش و هدف

پرونده فرضی	هدف	روش انتخاب‌شده
اختلاف مالکیت برند در پرونده شراکت	دعوی حقوقی	روش درآمدی با تحلیل جریان نقدی از دست رفته
ثبت الگوریتم اختصاصی در دفاتر شرکت	ثبت در ترازنامه	روش هزینه‌ای با مستندات توسعه

جذب سرمایه برای استارتاپ B2B	تصمیم سازی مالی	First Chicago یا روش ترکیبی با تحلیل ریسک
تنظیم قرارداد ليسانس نرم افزار	واگذاری بهره برداری	روش درآمدی با مبنای نرخ بازار یا اجرت المثل
ارزیابی داده کاربران پلتفرم	دارایی برای انتقال یا فروش	ترکیبی از روش بازار (در صورت وجود) و تحلیل درآمد غیرمستقیم

• توصیه های کارشناسی

- در ابتدای گزارش به صراحت هدف ارزیابی را مشخص کنید
 - روش انتخابی را با هدف تطبیق دهید و چرایی آن را شرح دهید
 - در صورت پیچیدگی هدف (مثلاً هم برای ثبت و هم برای مشارکت)، روش ترکیبی یا چند مرحله ای استفاده شود
 - اگر هدف از ارزیابی مشخص نیست، از مرجع ارجاع یا موکل درخواست توضیح تکمیلی نمایید
- هدف از ارزیابی دارایی نامشهود، یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده در انتخاب روش کارشناسی است. کارشناسان باید پیش از شروع محاسبات، به صورت دقیق هدف ارزیابی را مشخص، تحلیل و با روش انتخابی هماهنگ سازند تا از صحت و اثربخشی گزارش اطمینان حاصل شود.

۴-۱-۳) کاربرد مدل های ترکیبی و تلفیقی در ارزش گذاری دارایی های نامشهود

در بسیاری از پرونده ها، دارایی های نامشهود پیچیده تر از آن هستند که با یک روش واحد به درستی ارزیابی شوند. این پیچیدگی می تواند ناشی از چند منظوره بودن دارایی، وابستگی متقابل با سایر اجزا، تنوع در نحوه بهره برداری، یا محدودیت داده ها باشد. در چنین مواردی، مدل های ترکیبی یا تلفیقی^۵ به عنوان راهکاری منطقی و حرفه ای مورد استفاده قرار می گیرند.

• تعریف مدل ترکیبی یا تلفیقی

مدل های ترکیبی در ارزش گذاری، به استفاده هم زمان یا مرحله ای از دو یا چند رویکرد (درآمدی، هزینه ای، بازار) برای ارزیابی یک دارایی گفته می شود. این مدل ها تلاش می کنند:

- مزایای هر روش را حفظ کنند
- معایب روش های منفرد را کاهش دهند
- تطابق بهتری با واقعیت اقتصادی و فنی دارایی داشته باشند
- موارد کاربرد مدل ترکیبی در کارشناسی

وضعیت دارایی	مدل ترکیبی قابل استفاده
دارایی پلتفرمی با داده، الگوریتم و برند	هزینه توسعه + درآمد حاصل از کاربر + مقایسه با رقبا
مدل کسب و کار جدید بدون سابقه مالی شفاف	هزینه ایجاد + ارزش آینده با ضریب ریسک (درآمدی + برکوس)
الگوریتم دارای ارزش فنی ولی فاقد بازار مشخص	روش هزینه ای + امتیازدهی + برآورد درآمد محتمل
برند داخلی بدون ثبت رسمی ولی با عملکرد تجاری	بازار + درآمدی با تحلیل سهم از بازار یا ترافیک

روش های تلفیق در گزارش کارشناسی

روش تلفیق	نحوه اجرا
میانگین وزنی	استفاده از چند روش و اعمال وزن بر اساس اعتبار و شرایط اطلاعاتی
تحلیل سناریویی	اجرای چند روش بر اساس مفروضات متفاوت (خوش بینانه، میانه، بدبینانه)
تحلیل مکمل	استفاده از یک روش به عنوان اصلی و روش دیگر برای اعتبارسنجی یا پوشش ضعف آن
امتیازدهی چندبعدی	ارزیابی بر اساس معیارهای فنی، حقوقی، بازار و ترکیب نتایج در قالب شاخص تلفیقی

مزایا و محدودیت های مدل های ترکیبی

مزایا	محدودیت ها
افزایش دقت و جامعیت ارزیابی	نیاز به تحلیل و مهارت بیشتر
تطابق با دارایی های چندمنظوره یا غیرمتعارف	ممکن است در مراجع قضایی نیاز به توضیح تفصیلی داشته باشد
کاهش اثرگذاری خطای یک روش منفرد	پیچیدگی بیشتر در تنظیم گزارش و توجیه انتخاب مدل

توصیه های کارشناسی

- در گزارش خود مشخص کنید کدام رویکردها ترکیب شده اند و چرا
- وزن یا منطق استفاده از هر روش را بیان نمایید
- اگر از تحلیل سناریویی استفاده می کنید، محدوده تغییرات و اثر آن بر نتیجه را توضیح دهید
- تطبیق مدل ترکیبی با هدف ارزیابی و شرایط پرونده را مستند کنید

مدل های ترکیبی و تلفیقی ابزار مؤثر کارشناسان رسمی در مواجهه با پیچیدگی های عملی، فنی و اطلاعاتی در ارزش گذاری دارایی های نامشهود هستند. استفاده صحیح و مستند از این مدل ها، موجب افزایش دقت، جامعیت و استنادپذیری گزارش کارشناسی خواهد شد.

ارزش گذاری از کتاب ارزش گذاری دارایی های نامشهود

فهرست منابع و مراجع کتاب

(۱) کتاب‌های علمی و بین‌المللی

- Reilly, R. F., & Schweih, R. P. (2016). *Guide to Intangible Asset Valuation*. American Institute of Certified Public Accountants (AICPA).
- Smith, G. V., & Parr, R. L. (2005). *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages*. John Wiley & Sons.
- Damodaran, A. (2012). *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset*. John Wiley & Sons.
- Pratt, S. P., & Niculita, A. M. (2008). *Valuing a Business: The Analysis and Appraisal of Closely Held Companies*. McGraw-Hill.
- World Intellectual Property Organization (WIPO). (2020). *WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use*.

(۲) مقالات علمی و پژوهشی

- Sullivan, P. H. (2000). *Value-driven Intellectual Capital: How to Convert Intangible Corporate Assets into Market Value*. Wiley.
- Petty, R., & Guthrie, J. (2000). *Intellectual Capital Literature Review: Measurement, Reporting and Management*. *Journal of Intellectual Capital*, 1(2), 155–176.
- Lev, B. (2001). *Intangibles: Management, Measurement, and Reporting*. Brookings Institution Press.
- Andriessen, D. (2004). *Making Sense of Intellectual Capital: Designing a Method for the Valuation of Intangibles*. Routledge.
- Luthy, D. H. (1998). *Intellectual Capital and Its Measurement*. OECD Symposium on Measuring and Reporting Intellectual Capital.

(۳) استانداردها و دستورالعمل‌های بین‌المللی

- International Valuation Standards Council (IVSC). (2022). *International Valuation Standards (IVS): Valuation of Intangible Assets*.
- ISO 10668:2010. *Brand Valuation — Requirements for Monetary Brand Valuation*.
- Financial Accounting Standards Board (FASB). (2001). *Statement of Financial Accounting Standards No. 141 and 142 (Business Combinations and Goodwill and Other Intangible Assets)*.
- OECD. (2015). *Guidelines on Intellectual Property Valuation and Reporting*.

(۴) قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی

- قانون ثبت اختراعات، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی مصوب ۱۳۸۶ (ایران)
- قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲ (ایران)
- قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸ (ایران)
- General Data Protection Regulation (GDPR) (European Union, 2018).

- WIPO Treaties: Berne Convention, Paris Convention, Patent Cooperation Treaty (PCT).

۵) منابع فناوری‌های نوین و روندهای آینده

- Marr, B. (2015). *Big Data: Using Smart Big Data, Analytics and Metrics to Make Better Decisions and Improve Performance*. Wiley.
- Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World*. Penguin.
- Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson.

۶) منابع فارسی (ترجمه شده یا تالیفی)

- رئیسی، ناصر (۱۳۹۵). ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود و مدیریت سرمایه‌های فکری. انتشارات کیهان.
- علیزاده، ناصر (۱۴۰۰). حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران و اسناد بین‌الملل. انتشارات میزان.
- موسوی، فرزاد (۱۴۰۱). مبانی حقوق داده و فناوری اطلاعات. انتشارات جنگل.
- مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور (۱۳۹۹). آینده فناوری‌های نوین و چالش‌های حقوقی در ایران.